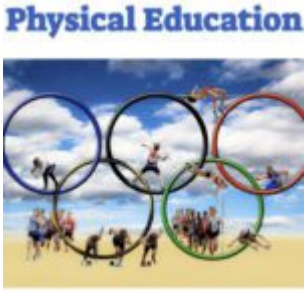
Tocar-se o no tocar-se en educació física?

written by Marcos Castro | 8 de January de 2024

El consentiment és la qüestió

Les sessions de psicomotricitat o d'educació física (EF) solen ser els contextos dins de l'educació formal on el cos de l'alumnat i les maneres com l'usa i exposa a les interaccions amb la resta ocupen un lloc més predominant, des d'educació infantil fins al final de la secundària.

La EF tradicional solia reproduir els usos i costums típics de l'esport competitiu, i també les formes de segregació i exclusió. Era habitual que una part de l'alumnat, el que responia millor a l'estereotip d'home heteronormatiu amb bagatge en esports d'equip amb contacte, gaudira de les activitats, recursos i espais principals, mentre la resta o les patien o no hi participaven o, en el millor dels casos, feien alguna activitat alternativa, menys identificada amb l'estereotip anterior. El contacte físic entre l'alumnat responia a les exigències de l'activitat practicada, de manera que el més habitual era que es donara poc i majoritàriament en forma de cops, espentes, càrregues…

En canvi, quan s'entreveu l'horitzó d'una EF de qualitat, inclusiva i orientada cap a l'alfabetització física per tal de promoure la salut i el benestar de la població, es plantegen les activitats perquè siguen compartides per tot l'alumnat. L'EF pretén ser un espai per a la coeducació, la cooperació, la convivència i la pràctica de valors com ara la igualtat o el respecte.

Tot i això, en este marc i en virtut de tots estos principis i valors, per descomptat molt més educatius que una còpia acrítica de l'esport competitiu, s'emparen pràctiques que forcen el contacte físic entre l'alumnat. Per exemple, quan han de resoldre algun repte grupal que els exigeix fregar-se i entrar en un espai molt petit, com passar de punta a punta d'un banc suec ple de gent o ficar-se 8 persones en una caixa de nevera. O quan se'ls convida que es facen massatges per a relaxar-se o fins i tot **que s'abracen i es besen** per a abordar la resolució d'alguna situació conflictiva.

El problema en estos casos no és tant que les activitats exigisquen contacte físic entre l'alumnat, sinó obviar que estes situacions poden ser problemàtiques o, encara pitjor, donar per fet que són positives *per se*. És possible que per a algun alumne o alumna el contacte siga desagradable? O que se senta forçat o forçada a tindre un contacte no desitjat amb algú que li fa *bullying* o que l'assetja sexualment? Sí, és possible.

La **investigació més recent sobre el consentiment en les relacions afectivosexuals** és molt clara a l'hora d'identificar factors contextuals que poden portar les víctimes a dir que sí, quan en realitat no volen tindre una relació determinada. Traslladat a l'àmbit de l'EF escolar, si no treballem prèviament el consentiment amb el nostre alumnat perquè tinguen molt clar que el seu cos és seu i

que ningú, ni tan sols els seus professors i professores, els pot obligar que ningú no els toque, qualsevol consigna o situació d'aprenentatge que implique contacte físic amb els seus iguals pot ser, de fet, una coacció.

A l'informe ***Educació Física de Qualitat: guia per als responsables polítics*** de la UNESCO, es destaca explícitament el paper del professorat "en la salvaguarda dels joves i en garantir que participen a l'educació física en un entorn sa i segur" (p. 74) com un dels principis bàsics que definixen els indicadors de referència per a l'EF de qualitat. Per tant, que l'alumnat puga sempre triar lliurement qui, quan i com els toca, des dels zero anys i en qualsevol situació dins de l'escola, no és només un pilar fonamental del principi de **violència zero des dels zero anys**, sinó també un requisit per a l'EF de qualitat.

[Imatge: Pixabay]